

**Поліщук Я. О.**

Університет імені Адама Міцкевича в Познані (Польща)

**УКРАЇНСЬКА МРІЯ ПРО ВІЧНЕ МІСТО**

*У статті розглянуто образ Києва в культурі – як відображення різних ідентичностей, які взаємно накладаються, входять у конфлікти, але також проявляють націєтворчі процеси сучасності. Виняткова роль Києва в цьому контексті безумовна. Бувши від середньовіччя центром східнослов'янського та українського етногенезу, Київ водночас формувалася як плавильний котел, у якому змішувались різновекторні процеси та впливи Східної Європи. Нині місто знову потребує переосмислення своєї ідентичності. До цього спонукає не тільки радикальна зміна геополітичних умов останніх часів, а й багата культурна спадщина, якою володіє місто.*

*Автор статті аналізує топос міста на прикладі української літератури ХХ століття. Виділено кілька культурних маркерів, які наголошуються в художній літературі про Київ. Водночас опорним текстом для статті є есе Юрія Липи «Київ, вічне місто» (1935), в якому досконало відображені згадані вище маркери ідентичності. Ю. Липа пише про волю й захлапність як два полюси київської ідентичності, простежені впродовж багатьох віків. Воля виражається в державній та культурній діяльності киян. Натомість у періоди занепаду міста у свідомості його мешканців домінує жадібність, яка заперечує вольові інтенції. Продовжуючи літературну традицію, письменник удається до аналогії Києва із сакральним простором, що засвідчено не тільки у згаданому есе, а й у його поетичній творчості.*

*Творча візія Києва принципово важлива для письменника-емігранта й ідеолога українського руху ХХ століття, яким був Юрій Липа. Він сприймав місто над Дніпром як метонімію українського духу, а в його образі вбачав типові ознаки національного характеру. Оцінка Києва як вічного міста, що символізує українську стихію – у всій неоднозначності цього поняття, – виявилась дуже влучною і, що більше, пророкою. Адже упродовж новітньої історії Київ неодноразово підтверджував саме таке амплуа. Зафіксований у художній літературі топос Києва має важливу суперечність: поміж сакральним призначенням міста (як у духовному, так і в культурному плані) та його профанною дійсністю, яка нерідко в історії виявлялась негідною слави Божого Граду. В інтерпретації Ю. Липи ця суперечність виразно проявилась. Більше того, вона поширена на всю тривалу історію міста, з одного боку, та на його національно-культурне самовизначення – як центра української ідентичності – з іншого.*

**Ключові слова:** Київ, місто, топос, культура, образ, ідентичність, історія.

**Постановка проблеми.** Естетика міста – нового культурного топосу, який виник завдяки проєктові Просвітництва й поширився головню в ХІХ–ХХ століттях – стала істотним чинником на українських теренах дещо запізнено, тобто в період новітньої історії. На це вплинуло кілька поважних причин, серед яких найважливішими є, очевидно, провінційний статус українських міст у складі Російської імперії в ХІХ столітті, а також їхня невиразна ідентифікація. Обидві причини, як легко зрозуміти, взаємопов'язані. Так чи інакше, склалась ситуація, коли саме на двадцяте століття припадає період активного формування образу міста, попри всі непрості і драматичні події цієї епохи, контрверсійні й часом регресивні тенденції, характерні для окремих часів.

За умов новітньої епохи зазнав численних і доволі радикальних трансформацій культурний

образ Києва – міста, значення якого важко переоцінити для культурної історії українців. У цій статті зосереджена увага на характерних особливостях формування топосу міста на прикладі української літератури ХХ століття. Звичайно, автор не має змоги охопити широкий пласт матеріалу, через те виділено кілька культурних маркерів, про які згадується в художній літературі про Київ. Водночас опорним текстом для статті є есе Юрія Липи «Київ, вічне місто» (1935), в якому досконало відображені згадані вище маркери ідентичності.

**Аналіз досліджень і публікацій.** Науковий інтерес до проблематики Києва останнім часом істотно зростає. Він забезпечений працями І. Гирича [2], М. Петровського [9], А. Макарова [8] та інших [3–5]. Цей інтерес представлений також у публікаціях антологій художніх творів про Київ [5].

**Виклад основного матеріалу.** Бувши від середньовіччя центром східнослов'янського та українського етногенезу, Київ водночас формувався як плавильний котел, у якому змішувались різновекторні процеси та впливи Східної Європи. Він традиційно становив властиву територію порубіжжя – культурно-цивілізаційного, релігійного, економічного, політичного тощо. Сьогодні місто знову потребує переосмислення своєї ідентичності: до цього спонукає не тільки радикальна зміна геополітичних умов останніх часів, а й багата культурна спадщина, якою володіє місто. Адже сьогодні ця спадщина здатна заграти новими барвами: важливо, аби сучасники не втомлювались звертатись до історії Києва, шукаючи відповідей на екзистенційні питання, які завжди хвилювали й сьогодні хвилюють людей. Польський науковець і публіцист Богуслав Бакула так описав своє враження від міста в переломний період його сучасного існування, тобто в 90-і роки ХХ століття: «Бачу, як Київ мандрує вглиб себе, вкотре в туман, часом роз'яснений блиском з неба, женеться по осі часу, відкриває шкатулку історії і повертає назад, у ще більшому поспіху захоплює втрачені шматки часу. Він захоплений боротьбою за виживання. Але, мабуть, уперше це не є боротьба на життя і смерть. До Києва неможливо увійти безкарно, не можна його залишити без подарунку. Покаранням є потяг, якого не можна зараз реалізувати <...>. Ключі до Києва отримує той, хто повертається, той, хто готовий змагатись із виром київської вулиці, роззброювати мертві обличчя в київському метро...» [1, с. 46].

Традиційно, ще з часів середньовіччя та бароко, Київ порівнювали з Єрусалимом, Римом, Атенами, Константинополем, що вказувало на його особливе місце в культурній історії українців, а також цілого регіону Східної Європи [11, с. 132, 137, 159]. Моделювання образу міста в художній літературі тісно пов'язане з особливою місією, якою його завжди наділяють. Київ насамперед характеризують як місце сакральне, вказуючи тим самим на його особливу духовну ауру, прищеплену ще в середньовічні часи, разом із хрещенням Русі-України та закладенням перших осередків християнської культури. «Для загалу літераторів і читачів Київ XI – XIX століть – це передусім місто святих подвижників, це образ святого місця, східнослов'янського Єрусалима, втілення українсько-руського граду Божого на землі» [2, с. 247].

Унікальність ролі міста в давні часи поєднується з особливою місією Києва в новітній період, який

по-своєму актуалізував консолідує роль Києва в цілому регіоні. Ця роль реалізується, між іншим, у забезпеченні своєрідного зв'язку поміж різними частинами материка – його Сходом та Заходом, зокрема в умовах конфліктів, воєн, протистоянь, які характеризують ці контакти в історії. Неодноразово в минулому траплялись ситуації, коли Київ підтверджував таке реноме – міста, яке здатне стати своєрідним буфером поміж Західною Європою та її цивілізаційними впливами, що відчуваються тут особливо сильно, та Сходом Європи й навіть Азією, яка також зазначила свою виразну присутність над Дніпровими пагорбами.

В українській культурі ХХ століття образ Києва має стратегічне значення. Не випадково його інтерпретація зазнала істотних змін у різні періоди. Київ трактували як центр національного руху: визвольні події 1917–1920 років закріпили за містом однозначну асоціацію українського осередку, що, незважаючи на асиміляцію, все-таки лишається носієм етнічної ідентичності. ХХ століття – це час рішучих змін у статусі міста: від провінційного центру на початку віку до ролі провідного осередку українського руху революційної доби та 1920-х років, згодом офіційного головного міста радянської України й, нарешті, до функції сучасного мегаполісу, столиці незалежної європейської держави. Відповідно до цього динамічного процесу змін ідентичностей міста маємо цілком відмінні, а часом і радикально відмінні, його образні втілення в художній літературі та культурі ХХ століття [8; 9]. Ця репрезентація образу міста в культурі інтригує дослідника не тільки множинністю авторських проєкцій, а й відмінністю ідеологічних та риторичних акцентів, які вражають в аналізі такого матеріалу. Адже зважаємо на переконання, характерне для сучасних досліджень урбаністичного простору, що взаємодія міста й мистецтва є обопільною. З одного боку, суспільні та історичні обставини існування й розвитку міста найістотнішим чином впливають на його мистецькі візії. Вони створюють той символічний простір, який можна означити як текстуальність у широкому значенні слова. Проте, з іншого боку, не можна недооцінювати і зворотного впливу. Адже, власне, твори літератури та мистецтва безпосередньо формують унікальність міста, зокрема той його складник, який скерований до нашої уяви та задає емоційно-експресивний стосунок до предмета. Тому автор художнього твору про місто мимовільно прилучається до творення його своєрідної міфології: він намагається означити й виразити у слові те, що у свідомості пересічних мешканців міста залишається несформованим, неясним, незрозумілим.

Письменник, підпадаючи під силу впливу свого мистецтва, прагне осягнути сутність міського топосу, знайти і вказати риси його культурної неповторності та самості, які вирізняють рідне місто з-посеред численних інших. Він осмислює колективну енергію, втілену в місті, але й акумулює цю енергію, щоб її передати у властивий для художньої літератури спосіб. Як писав Вальтер Беньямін, джерелом колективної енергії суспільства є «булість», місцем її акумуляції – місто, а запальником – сучасність [14, с. 522]. На цьому векторі можна зв'язати, як відбувається зв'язок поміж минулим і сучасним, як історична традиція перетворюється в сучасні ідеї.

Образ Києва наявний у творах українських (В. Винниченко, В. Підмогильний, М. Рильський тощо), російських (М. Булгаков, І. Еренбург, А. Ахматова тощо), єврейських (Шолом-Алейхем, Л. Квітко), польських (Я. Івашкевич, Б. Лесьмян) тощо письменників. Причому в кожному разі він проявляє своєрідні ознаки, залежно від етнічного походження та культурних уподобань автора. З огляду на обставини формування національної ідентичності у XX столітті Київ посідає ключове місце в розмежуванні російського та українського чинників. Саме це постулює певну конфліктну напруженість в осмисленні культурного топосу міста представниками російської та української літератур [2, с. 250]. Така особливість є, ймовірно, найбільш прикметною ознакою динаміки імагологічних проєкцій Києва в культурному контексті нашого часу. Місто над Дніпром вважають однаково органічно вписаним у традицію та культурну пам'ять обох східнослов'янських народів.

З іншого боку, в культурному освоєнні кожного європейського мегаполісу можна спостерегти подібну напруженість та конфлікт різних ідентичностей (прикладі Вільнюса, Праги, Братислави тощо). Адже такі міста, як правило, розвивались не в гомогенному, а в гетерогенному етнокультурному середовищі, тому не випадає ідентифікувати їх однозначно, як того вимагають умови новітньої національної свідомості. Навіть на сьогодні нерідко виникають непорозуміння через прагнення національних держав «монополізувати» культурну пам'ять міста, викреслюючи чи камуфлюючи в ній сліди інонаціональних впливів. Саме цим зумовлені суперечки литовців і поляків про Вільно-Вільнюс або аналогічні полеміки про культурну спадщину Львова, що час від часу спалахують поміж поляками й українцями.

Феноменальна багатопротипільність, суперечливість, енігматичність – характерні ознаки тради-

ційного європейського міста: воно віддавна було властивою призмою, в якій своєрідно заломлювались промені різних світлів – релігійних, політичних, етнічних, філософських та інших тенденцій. Саме тому до дефініції міста найбільшою мірою пасує метафора палімпсесту. Застосована щодо художньої літератури, вона особливо виразна. Адже кожен значний художній твір про місто можна трактувати як авторську спробу наново інтерпретувати образ, який уже багатократно був прописаний у культурі. Водночас письменник довільно або мимовільно сягає тих символічних пластів та смислів, які не лежать на поверхні, а є більш чи менш забутими, оскільки оприявнюють минуле міста, його традицію, що неодмінно складається як поєднання різних чинників. У художній творчості оживає місто як «архів мимовільної пам'яті» (Вальтер Беньямін). Комплекс пам'яті, варто наголосити, характеризує не тільки образ міста в його часовому триванні. Його можна з таким самим успіхом розглядати й у значенні простору. Словом, концепт пам'яті в цьому разі органічно поєднує обидві філософські категорії та проявляється на рівні кожної з них. Не даремно В. Беньямін говорив про те, що місто «історизує простір», підкреслюючи тим самим культуротворчу місію міста як такого [14, с. 522].

У літературній творчості Юрія Липи (1900–1944) образ Києва посідає досить важливе місце. Цей письменник був обдарований винятково різнобічним і глибоким талантом. Він виявив себе як історик ідеї, мислитель, поет, прозаїк та перекладач. Уся творчість Юрія Липи складається на органічну цілісність, а об'єднуючим началом виступає в ній концепт України та ідея національного відродження. З іншого боку, Ю. Липа був проникливим дослідником геополітичних процесів у Європі міжвоєнного періоду [10, с. 615]. Саме на цей час припала творча активність непересічного автора, який загинув відносно молодим, так і не виявивши багатьох граней свого творчого обдарування.

Геополітична візія Юрія Липи сформувалась іще під час визвольних змагань 1917–1920 років. Окрім того, що походив із патріотичної української родини (його батько, Іван Липа, був відомим громадським та культурним діячем і письменником), він особисто брав активну участь у політичних подіях тих часів. Уже тоді Юрій Липа відстоював перспективу державної самостійності України, причому обґрунтовував це інтересами не тільки самих українців, а й інших народів континенту. На його переконання, в пореволюційному

укладі світу Україна має посісти важливе місце: вона виконуватиме «роль буфера проти зазіхань Росії на Німеччину та Європу загалом» [12, с. 153]. У цьому разі, як і в багатьох інших, глибокі оцінки письменника парадоксально лишаються актуальними й у наш час, тобто через століття після того, як вони були висловлені. Адже сьогодні авансценою, на якій реалізуються агресивні та неоімперські плани Москви, є українські землі, хоча геополітичні амбіції Москви насправді сягають далеко – усього континенту, а то і світу.

Після поневірянь, спричинених поразкою національно-визвольної боротьби, Юрій Липа, як і багато інших подібних діячів українського руху, вимушений був емігрувати. Разом з українським урядом у 1920 році він переїздить до Тарнова, а через два роки опиняється в Познані. Молодий патріот уступає на медичний факультет Познанського університету. Проте навчання не заважає його літературній та громадській активності: він активно кореспондує із львівськими українськими діячами, утримує контакти з іншими осередками еміграційного українства, як-от Варшава та Прага. Також багато пише й публікує. Узагалі, міжвоєнний період був часом його надзвичайної творчої активності, причому в багатьох жанрах та формах. Зближення з редакцією львівського «Вісника», редагованого Дмитром Донцовим, – а саме там у 30-х роках публікували свої твори провідні діячі політичної еміграції, – додало авторитету молодому авторові. Юрій Липа в цей період стає однією з найяскравіших постатей української еміграції: його називають навіть властивим голосом доби [13]. Гостра публіцистика, талановита проза та прониклива поезія приносять молодому авторові заслужений авторитет, а також славу серед патріотичної молоді. Найважливіші публікації цього періоду – це поетична збірка «Суворість» (Прага, 1931), три томи новелістики «Нотатник» (Львів, 1936–1937), роман «Козаки в Московії» (Варшава, 1934), публіцистично-есеїстична збірка «Бій за українську літературу» (Варшава, 1935). Заслуги Юрія Липи в галузі культури та політики варті нагадування через те, що вони переконливо засвідчують багатство його життєвого і творчого досвіду, а також зрілість громадянської позиції.

В одному з есе, який увійшов до збірки «Бій за українську літературу» (1935), Юрій Липа аналізує проблему Києва в широкому геокультурному контексті [6]. З одного боку, він простежує історичні аналогії, пов'язані з містом над Дніпром, а також з'ясовує тяглість його образу в українській культурі. З іншого боку, Ю. Липа чітко усвідом-

лює значення Києва для формування української нації та її провідних ознак (як позитивних, креативних, так і негативних, руйнівних та самогубних). На перехресті цих ознак письменник оцінює Київ як культурний символ українства: символ, який акумулює різні значення, а також переносить їх із минулого в майбутнє, своєрідно «програмує» на повторення та розвиток.

Есе, про яке тут ідеться, має симптоматичну назву «Київ, вічне місто». Юрій Липа із властивою йому проникливістю досліджує концепт міста в аспекті його слави й упадку. Він влучно оцінював минуле Києва, органічно пов'язуючи його історичний образ з історією України. Феномен цього міста, як слушно доводив автор, значною мірою пов'язаний з українською ментальністю, з контрверсійністю національного характеру, схильного до екстремних крайнощів та саморуйнації. Мова, звісно ж, не про деталі перебігу історичних подій, не про окремі факти та оцінки, а про щось значно істотніше, що визначило на віки роль Києва, органічно пов'язуючи його з історичною долею України. Через це письменник чітко визначив ту духовну основу, яка зробила можливим незвичайне піднесення Києва в добу середньовіччя [6, с. 266–268]. Водночас він відверто називав ті невідрадні причини, які вели до згуби Княжого Міста, а заодно й Україну прирекли на підневільне існування впродовж довгих століть. У такій дихотомії протиріччя представлено узагалі шлях українства – народу, спроможного до коротких яскравих спалахів, однак не здатного до послідовного процесу будівництва власної держави, що вимагає тривалої й методичної мобілізації сил. Слушність цього висновку підтверджують дослідження сучасних учених, які аналізують український національний характер [11, с. 53].

В оцінках Юрія Липи виразно присутня сакральність Києва, тобто та домінанта, яка характеризує багату літературу про місто, творену впродовж його тривалої історії – від середніх віків до XXI століття [5]. Сакральний образ української столиці письменник пов'язує з національною ідентичністю українців, яка йому дуже завдячує. Проте святість місця не робить його недоторканим для злих сил; навпаки, проявляє безоборонність міста, зорієнтованого на високу духовність, перед підступами брутальних ворогів – як зовнішніх, так і внутрішніх. Цей мотив найгостріше звучить у поезіях Юрія Липи, зокрема в циклі «Київські легенди» зі збірки «Суворість» (1931). Так, утіленням Божої опіки, але також і мудрості, стає для автора Софійський собор у Києві:

«Будувало дванадцять лицарів – роки,  
А вночі їм Свята Мати  
Вкладала в уста  
Пісню про храм високий.  
Сталось чудо велике одної ночі:  
Вийшла з землі рано  
Софія осіяна,  
Вийшла, засліпила людям очі» [7, с. 145].

Якщо коротко резюмувати рефлексії Юрія Липи, то його формулу можна звести до двох складників: *воля й захланність*. Київ постав як місто вільних людей, і в цьому черпав свою наснагу, а на свободі вибору базувалась також і ієрархія влади, і дисципліна та підпорядкування далекого минулого. Так, у поєднанні особистої волі й загального блага завжди є суперечність: цього не можна недобачати, і Ю. Липа не схильний був її легковажити. Він спробував вирізнити часи, коли амбіції вдавалось приборкувати, забезпечуючи порядок у Вічному Місті, від тих, коли анархічні чинники все-таки брали верх. «Духовність Києва мала в собі на початку вже зародки чогось, що приневолювало одиниці до, може, найтяжчого, до переборювання себе, до підпорядкування себе якійсь духовій і реальній ієрархії, – писав Ю. Липа. – Найамбітніші постаті самохить ставали щаблями ієрархії, бо інакше та ієрархія не була б довший час такою міцною. Мусило бути глибоке й повне відчуження постаті володаря в тих будівничих нової культури. Якийсь ідеал людини стояв перед духовними очима будівничих Києва. Ідеал, тип – такий сильний і такий виразний, що вони, живі люди, почували себе тільки функцією, рисою, однією з чинностей тієї Довершеної Людини, а цілий збірний організм Києва, цілу його складну ієрархію вважали за найвідповідніший підсумок тієї людини» [6, с. 267]. Отже, в основі духовного образу нашої столиці, як переконував есеїст, було почуття свободи, яке керувало свідомістю її найвидатніших лідерів та громадян. Занепад же Києва, навпаки, був означений утратою цього відчуття.

**Висновки і пропозиції.** Ідеологічні акценти Юрія Липи цілком доречно застосувати до оцінки художньої літератури про Київ. У ХХ столітті про місто чимало написано, причому київська тема в цей період зазначена настільки сильно й багато-

вимірно, що її можна було б оцінювати як своєрідний інтертекст. Не підлягає сумніву, що кожен із видатних письменників, який творив образ Києва, сам певною мірою зазнав впливу цього міста, його історичного й культурного топосу. Тому, як зазначає Мирон Петровський, у цій ситуації варто розглядати у взаємній пов'язаності суб'єкт й об'єкт, тобто автора та його героя, яким виступає Місто. «Місто, зустріч із яким – сама собою культурна подія, але ще й обставина, яка породжує далеко не передбачувані наслідки в обидва боки. У бік творчої особистості – і в бік міста» [9, с. 6].

Прикметно, що біографічно Ю. Липа мало причетний до Києва, що цілком можна зрозуміти в його обставинах політичного емігранта. Навпаки, він був прямо пов'язаний зі Львовом, а так само – з іншими осідками міжвоєнної української еміграції, за які правили Варшава та Прага. Проте творча візія Києва принципово важлива для цього письменника й ідеолога українського руху ХХ століття. Юрій Липа сприймав місто над Дніпром як метонімію українського духу, а в його образі вбачав типові ознаки національного характеру. Його оцінка Києва як вічного міста, яке символізує українську стихію у всій неоднозначності цього поняття, – виявилась дуже влучною і, що більше, пророчою. Адже упродовж новітньої історії Київ багато разів підтверджував саме таке амплуа. Найсвіжіші події українського життя – Помаранчевий майдан 2004 року та Революція Гідності 2013–2014 років – цілком добре вкладаються в оцінки, сформульовані свого часу Юрієм Липою.

Зафіксований у художній літературі, топос Києва має важливу суперечність: поміж *сакральним* призначенням міста (як у духовному, так і в культурному плані) та його *профанною* дійсністю, яка нерідко в історії виявлялась не гідною слави Божого Граду. В інтерпретації Ю. Липи ця суперечність цілком виразна; більше того, вона поширена на всю тривалу історію міста, з одного боку, та на його національно-культурне самовизначення – як центру української ідентичності – з іншого. Водночас письменник органічно поєднує минуле міста з особливостями національного характеру українців, для яких воно стало базовим у формуванні етнічної культури та цивілізаційно-державного будівництва.

#### Список літератури:

1. Бакула Б. Kijów (Szkic miejski). *Київ і слов'янські літератури. Збірник* / упор. Д. Айдачич. Київ : Темпора–Београд : SlovoSlavia, 2013. С. 29–46.
2. Гирич І. Київ в українській історії. *Києвознавчі статті*. Київ : Смолоскип, 2011. 304 с.
3. Кальницький М., Малаков Д., Юркова О. Нариси з історії Києва. Київ : Генеза, 2002. 384 с.
4. Київ і слов'янські літератури. Збірник. Упор. Д. Айдачич. Київ : Темпора–Београд : SlovoSlavia, 2013. 430 с.

5. Київ. Анатомія міста. XIX, XX, XXI... / автор-упор. А. П. Краснящих. Харків: Фоліо, 2009. 282 с.
6. Липа Ю. Київ, вічне місто. *Луна Ю. Твори: У 10 т. Т. 4* : Бій за українську літературу. Київ, вічне місто. Львів : Каменяр, 2012. 278 с.
7. Липа Ю. Твори. Т.1. *Поетичні твори*. Львів : Каменяр, 2005. 544 с.
8. Макаров А. Киевская старина в лицах. XIX век. Киев : Довіра, 2005. 880 с.
9. Петровский М. Городу и миру. Киевские очерки. Изд. 2-е, перераб. и доп. Киев : Изд. Дом А+С; Дух і Літера, 2008. 424 с.
10. Попович М. Нарис історії культури України. 2-е вид., випр. Київ : АртЕк, 2001. 728 с.
11. Українська душа. Зб. наук. праць / відпов. ред. В. Храмова. Київ, 1992. 96 с.
12. Юрій Липа. Збірник статей і матеріалів, приурочених 100-літньому ювілею, упор. І. Скрипник. Івано-Франківськ : Факел, 2000. 248 с.
13. Юрій Липа: голос доби і приклад чину. Збірник наукових праць / відпов. ред. Т. Салига. Львів : Вид. ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 407 с.
14. Benjamin W. Pasaże, red. R. Tiedemann, tłum. I. Kania. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005. 914 s.

### Polishchuk Ya. O. UKRAINIAN DREAM ABOUT THE ETERNAL CITY

*The article deals with image of Kyiv in culture – as a reflection of different identities that overlap, enter into conflicts, but also manifest the nation-building processes of the present. Kyiv's exceptional role in this context is unconditional. Since the Middle Ages, the center of Eastern Slavic and Ukrainian ethno genesis, Kyiv has simultaneously formed as a melting pot that mixed the multi-vector processes and influences of Eastern Europe. City needs the rethinking of its identity today. This is prompted not only by the radical change in the geopolitical conditions of recent times, but also by the rich cultural heritage that city possesses.*

*The author analyzes city's topos on the example of twentieth-century Ukrainian literature. There are several cultural markers that are noted in literature about Kiev. The reference text for this article is an essay by Yuri Lypa "Kyiv, the Eternal City" (1935), which perfectly reflects identity markers mentioned above. Y. Lypa writes about ambition and voluptuousness as two poles of Kiev identity, traced for many centuries. The ambition is expressed in the state and cultural activities of the people of Kiev. On the other hand, during periods of decay of city a greed is dominated in the consciousness of its inhabitants that denies its willful intentions. Continuing the literary tradition the writer resorts to Kiev's analogy with sacred space, as evidenced not only in the aforementioned essay, but also in his poetic work.*

*Artistic vision of Kyiv is fundamentally important for the emigrant writer and ideologist of the Ukrainian movement of the twentieth century, who was Yuriy Lypa. He perceived city above the Dnieper as a metonymy of the Ukrainian spirit, and in his image saw typical signs of national character. Appraisal of Kyiv as an eternal city, symbolizing the Ukrainian originality in all ambiguity of this concept, proved to be very accurate and, moreover, prophetic. After all, in the recent history, Kiev has repeatedly confirmed such a role. Kiev's topography, which is fixed in the fiction, has an important contradiction: between the sacred purpose of city (both spiritually and culturally) and its profane reality, which is often in history not worthy of the glory of City of God. This contradiction clearly manifested itself in the interpretation of Y. Lypa. Moreover it extends to city's long history, on the one hand, and to its national-cultural self-determination – as the center of Ukrainian identity – on the other hand.*

**Key words:** *Kyiv, city, topos, culture, image, identity, history.*